

משרד החינוך

השבוע הלאומי לגלישה בטוחה ברשת תשע"ט

יש! קיבלתי את הטלפון הנייד הראשון שלי!

שיעור כישורי חיים בנושא פיתוח אחריות אישית וחברתית ברשת לתלמידי היסודי
(כיתות ג'-ד') בחמ"ד

הקדמה:

החיים בעידן הדיגיטלי מזמנים עבור הילדים ובני הנוער סביבה התפתחותית ייחודית ומאתגרת. הרשתות החברתיות הפכו למקום המרכזי לעדכן ולהתעדכן, מובילי הדעה המשפיעים על הילדים ובני הנוער צומחים מתוכן (יוטיוברים), תופעת הגיימרים (חובבי משחקי מחשב ורשת) מתרחבת, זמן השימוש במסך עולה וגיל השימוש באמצעים אלקטרוניים יורד.

במציאות היומיומית המורכבת השימוש במסכים הולך וגובר, במקביל לירידה בתקשורת פנים אל פנים. הילדים ובני הנוער נחשפים למגוון תכנים, שבחלקם אינם תואמי גיל, ובתוך כך עולות שאלות בנוגע לאחריות האישית והחברתית ברשת. לכן, השנה בחרנו לייחד את השבוע הלאומי לגלישה בטוחה ברשת לשאלה היכן עובר הגבול ברשת? וכן להעביר מסר כי **גם ברשת יש גבול**.

לגבול ניתן להתייחס בשני מובנים: בהקשר של זמן ומקום - התבוננות על משך זמן החשיפה מול מסך, ועל המקום - האתרים והיישומים אליהם נחשפים. כפי שנאמר, "לכל זמן וְעַת לְכָל-חַפֵּץ תַּחַת הַשָּׁמַיִם" (קהלת ג א), לכל דבר בעולם יש את הזמן המתאים והמקום הנכון בשבילו ועבורו.

גבולות חשובים בחיי כולנו ובמיוחד בחיי ילדים ובני נוער. בעולם עם גבולות ברורים הם חשים ביטחון ורוגע, ברור להם מה מצופה מהם, מה מתאים, מה נכון ומה אינו מיטיב עמם. הפנמת גבולות וסדר חשובה ומסייעת בפיתוח הזהות האישית והיכולת להשתלב בחברה ומעניקה תחושת יציבות, עקביות ושייכות. כאנשי חינוך אנו שואפים לסייע לתלמידינו לבסס גבולות פנימיים, כמו גם להכיר בגבולות חיצוניים במגוון תחומי חיים ובכללם, הרשת.

הנהגות והלכות בין אדם לחברו המופיעות בתורה ובדברי חז"ל מסייעות לנו לבסס גבולות פנימיים והן רלוונטיות גם להתנהלות ברשת. כך לדוגמא: "ואהבת לרעך כמוך" (נדרים, פרק ט, הלכה ד) "מה ששנא

משרד החינוך

עליך אל תעשה לחברך, זו כל התורה כולה" (שבת, דף לא, עמ' א) "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך" (אבות ב, י). הנהגות אלו מעודדות אותנו להתבונן פנימה על מה שאני אוהב, מה ששנוא עלי, מה מכבד אותי ומה פוגע בכבודי ומתוך כך לזהות מהו הגבול הפנימי שלי אותו אני מציב לעצמי ודרכו אני פועל במרחב האישי והבין אישי, **הן הפיזי והן הווירטואלי**. זאת, לצד גבולות חיצוניים הבאים לידי ביטוי בהנהגות ובהלכות המתייחסות לאופי השיח ולתוכן המדובר "כל המלבין פני חברו ברבים – כאילו שופך דמים" (אבות ג, יד), "לא תלך רכיל בעמך" (ויקרא יט, טז), "והוי דן את כל האדם לכף זכות" (אבות א, ו).

במרחב המקוון בו מתמודדים הילדים ובני הנוער לא אחת עם חוסר בהירות ושטחים "אפורים" נושא הגבולות הופך לחשוב עד מאוד. ברשת, מעצם הגדרתה, נפרצים גבולות, נובעת יצירתיות ומתפתחת חדשנות אשר נושאת את תלמידינו אל אופק מיטבי ומקדם. בה בעת, היא גם מאתגרת אותם עם הסיכון הטמון בפריצת גבולות. מתוך החיברות הדיגיטלית, הסקרנות, העניין וההנאה עלולים תלמידינו להיקלע למצבי סיכון ואף לפגיעה. במסגרת השבוע הלאומי **נעודד את תלמידינו לשאול שאלות אודות גבולות בהיבטים שונים הקשורים לרשת וכן לפתח יכולת להתנהל מתוך שיקול דעת, באופן מכבד ורגיש כלפי עצמם וכלפי אחרים.**

מטרות:

1. התלמידים יתייחסו לרגשות, לתחושות ולמחשבות שמעורר בהם הטלפון הראשון שלהם או הרצון בטלפון משלהם.
2. התלמידים יבינו כי להורים תפקיד משמעותי בנושא, וכי קיום שיח עם ההורים בנושא זמן שימוש ומה עושים הילדים ברשת הוא שיח הכרחי לטובת ביטחונם ורווחתם.
3. התלמידים ירכשו עקרונות וכללים לקיום שיח חיובי ומכבד ברשת.
4. התלמידים יבינו ויפנימו את הצורך בניהול מאוזן של זמן מסך.
5. התלמידים ירכשו כלים לפנייה לעזרה בעת הצורך עבור עצמם ובבואם לסייע לאחרים בנוגע למקרים המתרחשים ברשת.
6. התלמידים יכירו את הגבולות שחשוב להתנהל על פיהם במרחבי הרשת.

קהל יעד: תלמידי יסודי בחמ"ד (כיתות ג'-ד')

משך המפגש: 90 דקות (שני שיעורים)

למורה - רגע לפני שמתחילים.

חלקו הראשון של המפגש מוקדש לשיח אודות קבלת הטלפון הנייד החכם הראשון בקרב התלמידים. חשוב להיות ערים לכך שקיימת שונות בהיבט זה בין התלמידים: חלקם קיבלו זה מכבר מכשיר אישי ואחרים טרם קיבלו, חלק מהתלמידים משתמשים במכשיר טלפון נייד הורידו יישומים (אפליקציות) של משחקים ורשתות חברתיות ואחרים לא, חלק מהתלמידים עושים שימוש במכשיר הטלפון הנייד של הוריהם או באמצעים דיגיטליים אחרים ועוד.

במסגרת השיח, חשוב לתת מקום לשונות זו, להיות רגישים לתלמידים שטרם קיבלו טלפון נייד חכם ולהעביר מסר כי כל הורה מקבל את ההחלטה הנכונה והמתאימה בעבור ילדו, ביחס לשימוש באמצעים טכנולוגיים ככלל ולשימוש בטלפון נייד חכם בפרט.

שלב א': דיון במליאה

1. המורה תזמין את התלמידים לשתף באילו אמצעים דיגיטליים הם משתמשים? (מחשב נייד, מחשב, נייד, טלפון נייד חכם, טאבלט ועוד) ומה הם עושים באמצעות הרשת? (למורה - צופים בסדרות, סרטים, קליפים; משוחחים עם חברים; קוראים ומפרסמים תכנים ברשתות חברתיות; שומעים מוסיקה; משחקים במשחקי רשת; עוקבים אחרי יוטיוברים; מנהלים ערוץ יוטיוב; אוספים מידע; מכינים משימות לימודיות ועוד).

2. המורה תסכם את הפעילויות שהעלו התלמידים ותאמר: חלקכם ציינתם כי אחד הכלים הדיגיטליים בהם אתם עושים שימוש הוא הטלפון הנייד החכם.

✓ האם לדעתכם ילדים בגילכם צריכים לקבל טלפון נייד חכם? מדוע?

✓ אילו שימושים אתם עושים בטלפון הנייד החכם?

✓ האם אתם משתמשים במכשיר שלכם? מכשיר של ההורים/בני משפחה אחרים?

✓ המורה תסביר כי כל התלמידים שייכים לקבוצת הכיתה וחשוב לשמור על קשר ולעדכן את כולם באירועים, מפגשים וכו'. לאחר מכן תשאל - איך מומלץ לשמור על קשר בין תלמידי הכיתה כשחלק משתמשים בטלפון נייד חכם ואחרים לא? (למורה - לעדכן אחד את השני באופן אישי פנים אל פנים, לעדכן את הכיתה כקבוצה באחד מהשיעורים, להשתמש בטלפון של ההורים לשיחות טלפוניות, להשתמש במרחבים כיתתיים באתרים בית ספרים, להיעזר ברשתות חברתיות דרך ההורים ועוד).

משרד החינוך

שלב ב': משחק "סולמות וחבלים" (עבודה בקבוצות)

למורה- לקראת שלב זה יש:

- לפתוח את לוח המשחק (נמצא ב**קישור הבא**) ולהקרין אותו על לוח הכיתה באמצעות מקרן.
- להדפיס את משימות המשחק הנמצאות ב**קישור הבא**.

המורה תסביר כי הטלפון הנייד החכם הוא אחד מבין מגוון אמצעים טכנולוגיים בהם אנחנו משתמשים. כעת, נשחק ביחד במשחק "סולמות וחבלים" דרכו נחקור סוגיות ודילמות הקשורות למסכים ונשאל את עצמנו איפה עובר הגבול ברשת?

1. המורה תחלק את תלמידי הכיתה לשש קבוצות. לאחר מכן, תקרין את **לוח המשחק** ותאפשר לכל קבוצה לבחור את צבע השחקן שלה.
2. המורה תקריא את הנחיות המשחק:

הנחיות למשחק "סולמות וחבלים":

- כל השחקנים יעמדו על משבצת מספר 1 .
- כל קבוצה, בתורה, תשלח נציג שיטיל קובייה (ניתן להשתמש ב**קובייה דיגיטלית** או קובייה פיזית) על מנת לדעת כמה צעדים על הקבוצה להתקדם.
- לאחר הטלת הקובייה, הנציג של הקבוצה יזיז את השחקן למקום המתאים על הלוח בהתאם למספר שתראה הקובייה.
- במידה ולאחר הזזת השחקן מגיעים אל **סולם** - עולים בסולם למקום המתאים על הלוח. במידה ומגיעים ל**חבל** - יורדים בחבל למקום המתאים על הלוח.
- במידה ולאחר הזזת השחקן מגיעים אל משבצת "**משימה**", המורה נותנת לקבוצה כרטיסיית משימה, אותה יש לבצע. אם הקבוצה מילאה את המשימה, היא מתקדמת שלושה צעדים על הלוח. שאר הקבוצות מוזמנות למלא את המשימה שניתנה גם כן. כל קבוצה שמילאה את המשימה שלא בתורה, מתקדמת צעד אחד על הלוח.

למורה- בתום כל משימה, חשוב לאפשר לתלמידים להציג את התוצר/תשובה אליהם הגיעו. בנוסף, מומלץ לאפשר שיח בנושא המשימה. להלן שאלות מנחות לבחירה לקיום שיח בהמשך למשימות:

משרד החינוך

דיון המשך למשימה 1:

- ✓ מי קובע בבית שלכם את משך הזמן שבו תשתמשו במסכים שונים?
- ✓ כיצד אתם מרגישים כשמגבילים את זמן המסך שלכם?
- ✓ מדוע לדעתכם חשוב להגביל את זמן השימוש של ילדים ובני נוער במסכים?

דיון המשך למשימה 2:

- ✓ האם חוויתם חוויה דומה לזו של תלמידי כיתה ד'3 המוזכרים בכרטיסיית המשימה? ספרו עליה לתלמידי הכיתה (למורה - כדאי להדגיש כי הטלפון הנייד הנמצא ליד תלמידים בזמן הכנת שיעורי בית עלול להשפיע על משך זמן ההכנה, על איכות ביצוע המשימות, על היכולת להתרכז במשימה ועוד).
- ✓ מדוע קשה לנו לפעמים להתנתק מהטלפון הנייד החכם?

דיון המשך למשימה 3:

- ✓ האם חוויתם חוויה דומה לזו של רועי המוזכרת בכרטיסיית המשימה? ספרו עליה לחברי הקבוצה.

דיון המשך למשימה 4:

- ✓ מה הייתם מרגישים ביום חול ללא מסכים?
- ✓ מה הייתם בוחרים לעשות בשעות הפנאי ללא מסכים?
- ✓ בסולם שנע מ-1 עד 10, כמה חשוב לדעתכם לקיים ולהשתתף גם בפעילויות פנים אל פנים? מדוע?

דיון המשך למשימה 5:

- ✓ האם לדעתכם העובדה שלחלק מתלמידי הכיתה יש טלפון נייד חכם ולאחרים אין משפיעה על ההתנהלות החברתית בכיתה? כיצד?

דיון המשך למשימה 6:

- ✓ האם חוויתם חוויה דומה לזו של דנה? ספרו עליה.
- ✓ מה הייתם ממליצים לילדים לעשות כדי לשמור על הפרטיות שלהם ברשת?

דיון המשך למשימה 7:

- ✓ מה לדעתכם הכלל המשמעותי ביותר שמזכיר שגיא בסרטון?
- ✓ איזה כלל הייתם מוסיפים לסרטון?

משרד החינוך

דיון המשך למשימה 8:

- ✓ כיצד לדעתכם מרגישים ילדים נוספים שנמצאים בקבוצה של אביה?
- ✓ במידה והייתם רואים את התגובות לאביה, מה הייתם עושים?
- ✓ חלק מהילדים בוחרים שלא להגיב כשהם רואים שפוגעים באחרים. מדוע לדעתכם זה קורה?
- ✓ כיצד ניתן לעודד ילדים לעמוד לצד חבריהם כשהם נפגעים?

דיון המשך למשימה 9:

- ✓ כיצד לדעתכם אורן הרגיש כשהוציאו אותו מהקבוצה?
- ✓ מה הייתם עושים במקום אורן?

דיון המשך למשימה 10:

- ✓ למי לדעתכם ניתן לפנות אם אתם או מישהו אחר נפגעים ברשת?

שלב ג': סיכום במליאה

1. המורה תזמין את התלמידים לשתף - איזה דבר חדש הם למדו אודות התנהלות ברשת ככלל ועם טלפון נייד חכם בפרט.
 2. המורה תסכם את מגוון הסוגיות שעלו במהלך השיעור ותדגיש כי **גם ברשת יש גבול**. ראינו זאת במגוון היבטים בשיעור (גבול המסייע לשמור על הפרטיות ברשת, גבול בנושא זמן מסכים, גבול בנושא שיח מכבד ולא מכבד ברשת ועוד). חשוב שכולנו נקפיד על התנהלות חיובית, מושכלת ורגישה ברשת ונדע היכן עוברים הגבולות ברשת.
- לשיקול דעת המורה** - ניתן לאפשר לתלמידים להכין בסיום השיעור אמנה כיתתית המכילה כללים להתנהלות במרחב המקוון. כמו כן, חשוב ומומלץ לעודד את התלמידים לשוחח עם הוריהם על השיעור ועל מה שלמדו במסגרתו.

נשמח אם תשלחו אלינו תוצרים שהפקתם בהמשך
לשבוע הלאומי לגלישה בטוחה ברשת. את התוצרים
יש לשלוח למייל:

shefinet@education.gov.il

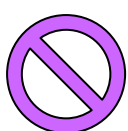
אגף תכניות סיוע ומניעה, שפ"י

משחק סולמות וחבלים

סולמות וחבלים:

64	65	66	67 פז'יסיה	68	69	70 פז'יסיה
63 פז'יסיה	62	61	60 פז'יסיה	59 פז'יסיה	58	57
50	51	52	53	54	55	56 פז'יסיה
49 פז'יסיה	48	47	46	45	44	43
36 פז'יסיה	37	38	39	40	41	42 פז'יסיה
35	34	33	32 פז'יסיה	31	30	29
22	23 פז'יסיה	24	25	26	27	28
21	20	19	18 פז'יסיה	17	16	15
8	9	10	11	12	13 פז'יסיה	14
7	6	5 פז'יסיה	4	3	2	1 התחלה

משרד החינוך

משימות למשחק "סולמות וחבלים"

משימה 1 - בואו נדבר על: "זמן מסך"

העריכו כמה זמן אתם משתמשים בסוגים שונים של מסכים במהלך יום אחד (כל תלמיד/ה בקבוצה ממלאים X במקום המתאים בטבלה):

שלוש שעות ויותר	שעתיים	עד שעה אחת	בכלל לא	
				שיחות טלפון בטלפון הנייד החכם שלי או של משפחתי
				גלישה ברשתות חברתיות
				צפייה בסרטונים/ סדרות והאזנה למוזיקה
				חיפוש מידע
				הכנת משימות לימודיות
				משחקי מחשב ורשת
				אחר

הסתכלו בטבלה ושתפו את חברי הכיתה: מה ניתן ללמוד מהסיכום הקבוצתי על משך הזמן שאתם מבליים מול מסכים?

משימה 2 - בואו נדבר על: "זמן מסך"

בשיחה שקיימה מחנכת כיתה ד'3 עם תלמידי כיתה ד'2, סיפרו התלמידים שהם מכינים את שיעורי הבית כשהטלפון הנייד החכם נמצא לידם. תוך כדי הכנת השיעורים קופצות בטלפון הודעות, חברים או בני משפחה מתקשרים אליהם והם מקבלים התראות ממשחקי מחשב שונים.

✓ האם לדעתכם הטלפון הנייד שנגיש לתלמידים בזמן הכנת שיעורי הבית משפיע עליהם? באיזה אופן?

משימה 3 - בואו נדבר על: "זמן מסך"

באחת ההפסקות, הבחינה המורה התורנית שרועי, תלמיד כיתה ד'2, אינו יוצא להפסקה, אלא יושב בכיתה ומכין את שיעורי הבית. המורה שאלה את רועי מדוע אינו יוצא לשחק עם חבריו. רועי סיפר שהוא מעדיף לוותר על ההפסקה ולהכין שיעורי בית בכדי שיהיה לו יותר זמן לשחק במשחקי מחשב בבית.

✓ מה דעתכם על בחירתו של רועי? מה הוא יכול להרוויח או להפסיד מכך?

משימה 4 - בואו נדבר על "זמן מסך"

יובל נפגשה עם חברותיה ורצתה לשתף אותן בחוויה שלה מהטיול המשפחתי אך חברותיה היו עסוקות. כל אחת הייתה שקועה במסך המכשיר הנייד החכם שלה. כשיובל ניסתה לפנות ישירות לגילי, חברתה, היא הייתה מרוכזת בסרטון. הדר ורוני צפו בקליפ והציעו ליובל לצפות איתן בקליפ. יובל חשה אכזבה שאינה יכולה לשתף את חברותיה והחליטה ליזום למען החברות ולמענה: יום ללא מסכים.

✓ אילו היו מחליטים בביתכם לקיים יום חול ללא מסכים, מה היה מתרחש ביום כזה?

משרד החינוך

משימה 5 - בוא נדבר על "איך מגלים רגישות ברשת?"

בשיח שהתקיים בשיעור ראינו שלחלק מתלמידי הכיתה יש טלפון נייד חכם ולאחרים אין. כמו כן, ראינו שחלק מהתלמידים נמצאים ברשתות חברתיות וחלק לא.

✓ כיצד ניתן לדאוג שכל תלמידי הכיתה יהיו מעודכנים אודות מפגשים המתקיימים אחר הצהריים/ מסיבות יום הולדת/פעילויות אחרות?

משימה 6 - בואו נדבר על כללי התנהלות ברשת

דנה שיחקה אתמול במשחק רשת. היא שוחחה עם אחד השחקנים, שאותו היא לא מכירה. במהלך המשחק, השחקן שאל את דנה היכן היא גרה וביקש את מספר הטלפון שלה.

✓ מה הייתם ממליצים לדנה לעשות?

משימה 7 - בואו נדבר על כללי התנהלות ברשת

המורה תקרין לתלמידי הכיתה את הסרטון [המדריך לטלפון הסלולרי הראשון](#). בהמשך לצפייה, יענו חברי הקבוצה על השאלה הבאה:

✓ ציינו כמה שיותר כללים להתנהלות חיובית ברשת המוזכרים בסרטון.

משימה 8 - בואו נדבר על פנייה לעזרה ועל שיח מכבד ברשת

אביה אוהבת כלבים והעלתה תמונה משותפת עם הכלב שלה לקבוצת הוואטסאפ של הכיתה. כמה מילדי הכיתה ראו את התמונה וכתבו לה תגובות מפרגנות. היתר כתבו תגובות אחרות.

דנה מהכיתה כתבה לה: "את דומה לכלב שלך".
שי כתבה: "נכון, היא ממש חושבת את עצמה.....".

- ✓ כיצד לדעתכם אביה מרגישה?
- ✓ כיצד הייתם ממליצים לאביה לנהוג?
- ✓ כיצד הייתם ממליצים לחברי הקבוצה לנהוג? תוכלו להיעזר בהנחיות חז"ל: "כל המלבין פני חברו ברבים – כאילו שופך דמים" (אבות ג, יד), "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך" (אבות ב, י), "נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה, סור מרע ועשה טוב, בקש שלום ורדפהו" (תהילים לד).

משימה 9 - בואו נדבר על פנייה לעזרה ועל שיח מכבד ברשת

המורה של אורן הבחינה שבשבוע האחרון הוא נשאר בכיתה בזמן ההפסקה ונראה קצת עצוב. בשיחה אישית שקיימה אתו היא הבינה שאורן נפגע מאוד מחבריו לכיתה. הם הוציאו אותו מהקבוצות שבהן מדברים על משחקי מחשב ורשת, בטענה שהוא שחקן גרוע. המורה הבינה שאורן לא שיתף בתחושותיו אף מבוגר וכששאלה אותו מדוע לא שיתף, הוא ענה שחשש לבקש עזרה ממבוגרים (הורים/ מורים).

- ✓ מדוע לדעתכם אורן חשש לבקש עזרה?
- ✓ כיצד הייתם ממליצים לחברי הקבוצה לנהוג להבא במקרה דומה?
- ✓ כיצד הנחיית חז"ל "והוי דן את כל האדם לכף זכות" (אבות א, ו) תוכל לסייע לנו במקרה זה?

משימה 10 - בואו נדבר על פנייה לעזרה

- ✓ שתפו את חברי הקבוצה: למי אתם פונים לעזרה ביומיום כשקורה לכם משהו לא נעים?